Minister Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.3.33.2025
Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pani
Małgorzata Kidawa - Błońska
Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałkini,

w odpowiedzi na oświadczenie Pani Senatorki Ewy Moniki Kaliszuk złożone na 39 posiedzeniu Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 31 lipca 2025 r., w sprawie finansowania pobytu dzieci i młodych osób niepełnosprawnych w DPS, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Obowiązujące przepisy prawa przewidują możliwość zwolnienia, w całości bądź w części, z odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej. Instytucja ta ma na celu uwzględnienie indywidualnej sytuacji materialnej oraz rodzinnej osób zobowiązanych do ponoszenia kosztów pobytu w placówce i stanowi narzędzie ochrony przed nadmiernym obciążeniem finansowym. Zastosowanie zwolnienia może w praktyce przyczynić się do odciążenia członków rodziny i zapewnienia im większej stabilności ekonomicznej.

Art. 61 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej wskazuje w sposób ogólny, że do ponoszenia odpłatności za pobyt członka rodziny w dps zobowiązani są: małżonek, zstępni przed wstępnymi. Ustalenie odpłatności od osób bliskich pensjonariusza placówki zależne jest przy tym od ich sytuacji dochodowej. Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej wnosi się, jeżeli posiadany dochód na osobę jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego odpowiednio osoby samotnie gospodarującej (1010 zł) bądź na osobę w rodzinie (823 zł). Jednocześnie w przypadku osób bliskich kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% kryterium dochodowego. Dodatkowo wyjaśniam, że z regulacji wskazanych w art. 61 ustawy o pomocy społecznej wynika, że obowiązek odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej obciąża w pierwszej kolejności mieszkańca, dopiero potem członków jego rodziny (także w wymienionej kolejności), a w ostatniej kolejności gminę.

Przykładowo, jeśli dochód mieszkańca oraz małżonka (obowiązanego w pierwszej kolejności), obliczony zgodnie ze wskazanym w ustawie kryterium, nie wystarcza na pokrycie całości kosztów pobytu w domu pomocy społecznej, do wnoszenia opłat obowiązane są osoby wskazane w dalszej kolejności (zstępni, wstępni), jeśli spełniają wspomniane kryterium dochodowe. W takim przypadku kwotę różnicy między kosztem utrzymania mieszkańca, a opłatami ponoszonymi przez osoby wskazane w pierwszej kolejności (tj. samego mieszkańca i jego małżonka) dzieli się między zobowiązanych w dalszej kolejności (zstępnych, a po nich wstępnych). Należy jednak podkreślić, że zgodnie z orzecznictwem sądów administracyjnych przepisy te winny być interpretowane w zgodzie z obowiązkiem alimentacyjnym, tzn. w zależności od stopnia pokrewieństwa. Oznacza to zatem, że w pierwszej kolejności zobowiązani do ponoszenia opłat są zstępni w tym samym najbliższym stopniu (dzieci). Dopiero gdy zobowiązani w bliższej kolejności nie są w stanie ponieść opłaty w pełnej wysokości, możliwe jest dochodzenie opłat w pozostałym zakresie od zobowiązanych zstępnych w dalszym stopniu (wnuki).

tel. 222-500-108
info@mrpips.gov.pl
https://www.gov.pl/web/rodzina
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

Wyjaśniam ponadto, że ustawa o pomocy społecznej zawiera przepisy umożliwiające nieponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej. Art. 64a tego aktu stanowi, że obligatoryjnie osobę obowiązaną do wnoszenia opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej zwalnia się z tego obowiązku na jej wniosek, pod warunkiem, że przedstawi:

- prawomocne orzeczenie sądu o pozbawieniu mieszkańca władzy rodzicielskiej nad nią i oświadczy, że władza rodzicielska nie została przywrócona;
- prawomocne orzeczenie sądu o skazaniu mieszkańca za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione na jej szkodę lub szkodę jej zstępnego, małoletniego albo pełnoletniego nieporadnego ze względu na wiek, stan psychiczny lub fizyczny, a także na szkodę jej rodzeństwa lub rodzica, chyba że skazanie uległo zatarciu.

Zwolnienia te obejmują zstępnych osoby zwolnionej z opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej.

Natomiast fakultatywne przesłanki zwolnienia z odpłatności wskazuje art. 64 ustawy o pomocy społecznej. Zgodnie z tym przepisem osoby wnoszące opłatę lub obowiązane do wnoszenia opłaty za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej można zwolnić z tej opłaty częściowo lub całkowicie, na ich wniosek, po przeprowadzeniu rodzinnego wywiadu środowiskowego, w szczególności jeżeli np. występują uzasadnione okoliczności, zwłaszcza długotrwała choroba, niepełnosprawność, bądź małżonkowie, zstępni lub wstępni utrzymują się z jednego świadczenia lub wynagrodzenia. Katalog zwolnień z odpłatności zawarty w art. 64 ustawy o pomocy społecznej jest otwarty, o czym świadczy użycie zwrotu „w szczególności". Ośrodek pomocy społecznej może więc zwolnić osobę z odpłatności także w innych, niewymienionych w tym przepisie sytuacjach. Decyzja w tym zakresie należy do gminy, gdyż w razie zwolnienia danej osoby z odpłatności to właśnie gmina przejmuje obowiązek opłacania pobytu dane osoby w domu pomocy społecznej.

Ważnym polem współpracy pomiędzy administracją rządową i innymi instytucjami publicznymi oraz partnerami społecznymi w przedmiocie rozwiązań dotyczących domów pomocy społecznej jest Zespół do spraw reformy systemu pomocy społecznej, powołany Zarządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 czerwca 2024 r. jako organ opiniodawczo-doradczy Ministra. Na gruncie działań prowadzonych w ramach tworzonego przez ekspertów i praktyków zespołu możliwe są wymiana doświadczeń, identyfikacja problemów oraz formułowanie propozycji legislacyjnych mających trwale usprawnić funkcjonowanie systemu pomocy społecznej w Polsce. Do zadań zespołu należy dokonanie analizy i oceny funkcjonujących rozwiązań pod kątem dostępności świadczeń, usług i innych form oferowanego wsparcia, a także sytuacji pracowników systemu pomocy społecznej. Na tej podstawie opracowane zostaną projekty regulacji system ten reformujących.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Katarzyna Nowakowska
Podsekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/

tel. 222-500-108
info@mrpips.gov.pl
https://www.gov.pl/web/rodzina
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa